

1. Калі адбываюцца падзеі, апісаныя ў гэтым апавяданні?
2. Хто расказвае ў творы: пісьменнік ці яго герой? Пацвердзіце сваю думку радкамі з тэксту.
3. Пра якіх дзейных асоб апавядае пісьменнік? Што вы даведаліся пра сяржанта Перапечку? Хлопчыка Віцю? Ката Марціна?
4. Падрабязна перакажыце ўрывак пра тое, як з дапамогай ката сяржант Перапечка здабыў важныя даныя.
5. Як камандзір аддзячыў храбрым памочнікам?
6. Вызначце асноўную думку апавядання.
7. Разгледзьце ілюстрацыі (с. 90 і 92). Суаднясіце іх з тэкстам: прачытайце ўрывкі, якія праілюстраваны. Які з малюнкаў адпавядае двум эпізодам з апавядання? Чаму?

Творчае заданне

Пашукайце ў інтэрнэце інфармацыю пра ўдзел жывёл у падзеях Вялікай Айчыннай вайны. Раскажыце яе сваім аднакласнікам.

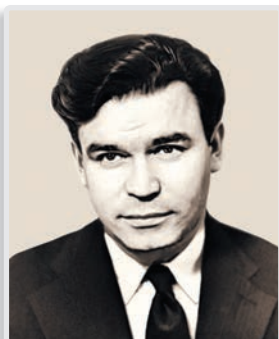
Абрыс — пакрывала для стала; настольнік.
Борзда — хутка.

Грэх — тут: заганны, ганебны ўчынак; учынак, які выклікае асуджэнне.

Схамянўцца — раптам успомніць пра што-небудзь.

Спакўса — тое, што выклікае неадольнае жаданне, цягу да чаго-небудзь.

Мрoіўся — тут: бачыўся, уяўляўся ў думках, сніўся.

БАРЫС САЧАНКА

Хлеб

Было гэта даўно. Адразу ж пасля вайны.

...Маці прынесла аднекуль акрайчык хлеба. Доўга-доўга любавалася ім, паварочвала і так і гэтак, нюхала, разглядала, нібыта не верыла вачам сваім, што на далоні ў яе ляжыць хлеб — сапраўдны жытні хлеб, спечаны з чыстай, без ніякае домесі, мукі. Потым яна нейк, як мне падалося, аж надта борзда і неахайна разлама-ла акрайчык напалам: адзін кавалак дала мне, а другі палажыла на стол, пад абрус.

— Гэта Толіку... Вернецца з лесу, то павячэрае...

Сама ж, узяўшы капаніцу, пайшла на агарод акупваць бульбу.

Я вельмі хацеў есці. І той кавалачак хлеба, што дала мне маці, з'еў, праглынуў мігам. І вядома, ані не наеўся, толькі растравіў яшчэ больш свой голад. Хвілін колькі я не мог нідзе знайсці

сабе месца, чамусьці лазіў на печ, пад ложка, выбягаў на двор і зноў — каторы раз! — вяртаўся назад у хату. Потым усё ж не вытрымаў. Падсеў да стала, адгарнуў абрус, узяў у сваю руку той кавалачак хлеба, што пакінула маці Таліку, майму старэйшаму брату. Не есці ўзяў. Проста так, паглядзець. Палюбавацца хлебам, як любавалася маці. І тады раптам мне здалося, што маці мяне абдзяліла, брату пакінула хлеба намнога больш, чым дала мне. Ад братавага кавалачка я адшчыпнуў крошачку. Толькі крошачку. Адною маленечкую, малюпасенькую крошачку. Укінуў яе ў рот. Пачаў жаваць. Калі пракаўтнуў, не заўважыў, як пальцы мае самі, не пытаючы ў мяне на тое згоды, адшчыпнулі яшчэ крошачку. Маленечкую, малюпасенькую крошачку...

...Схамянўўся я тады, калі на маёй далоні асталася абшчыпаная з усіх бакоў скарыначка. Што я нарабіў? Што скажуць маці, брат, калі вернуцца дахаты?..

Хуценька-хуценька я палажыў скарыначку на стол, акрыў яе абрусам. Але спакуса з'есці хлеб увесь, каб яго і духу не было ў хаце, каб ім і не пахла нават, была такая вялікая, такая неадольная, што я не вытрымаў — зноў падсеў да стала, узяў скарыначку ў рукі і ўкінуў яе ў рот...

Брат вярнуўся з лесу, як заўсёды, позна... Ён цэлы дзень быў на дзялянцы, абсякаў сучча, зарабляў грошы, каб было за што нашай сям'і жыць. Дома есці ў нас не было нічога. І спаць брат лёг у той вечар галодны. Ён доўга варочаўся на пасцелі, не засынаў: няйнакш яму мроіўся той кавалачак хлеба, які пакідала яму маці і які з'еў я...

Ці пакараюць хлопчыка за з'едзены хлеб?
Ці нагадаюць яму пра яго грэх? Чаму?

Ніхто — ні маці, ні Толік — ні ў чым мяне не папракнулі. Ні ў той вечар, ні пасля. Яны былі старэйшыя, я меншы.

Але калі я цяпер успамінаю той хлеб, які належаў з'есці брату і які з'еў я, і той вечар, калі брат лёг праз мяне спаць галодны, мне робіцца

не па сабе. Здаецца, аддаў бы ўсё, каб толькі не было ў мяне такога ўспаміну, каб як-небудзь пазбыцца, выкінуць яго са сваёй галавы. Лепей бы я быў тады галодны, лепей бы я лёг спаць не еўшы! Хай бы не я, а брат з'еў мой хлеб!..

Ды не! Таго, што было, не вернеш, не пераробіш. І з памяці сваёй, як бы ні хацеў, не выкінеш. Не, не выкінеш!

Паводле Б. Сачанкі.

1. Хто, на вашу думку, з'яўляецца апавядальнікам — пісьменнік ці яго герой?
2. У які час адбываюцца падзеі, апісаныя ў апавяданні «Хлеб»?
3. На колькі частак маці падзяліла хлеб? Чаму?
4. Чаму ўчынак, здзейснены галоўным героем апавядання ў дзяцінстве, хвалюе яго ўсё жыццё?
5. Як маці і Толік аднесліся да ўчынка малога?
6. З якой мэтай Барыс Сачанка раскажаў чытачам пра пасляваенны выпадак з жыцця?
7. Разгледзьце ілюстрацыю да твора на с. 95. Да якой часткі тэксту яна адносіцца? Прачытайце адпаведныя радкі.
8. Падрыхтуйце выразнае чытанне апавядання. З якой інтанацыяй патрэбна чытаць апошнія два абзацы твора? Чаму?

Давайце абмяркуем. Прыгадайце, ці рабілі вы ў сваім жыцці непрыемныя ўчынкі, як галоўны герой апавядання. Раскажыце пра іх. Ці было вам потым сорамна за такі ўчынак? Чаму?

Загадка

Мы яго ў паход бяром.
А ён есці-піць не просіць.
І не мы яго нясём —
Гэта ён нас спраўна носіць.
У. Паўлаў.

Патла́ты (хлопец) — з доўгімі нерасчэсанымі валасамі.

Пунсаве́ць — рабіцца чырвоным.

Каменяло́мня — месца распрацоўкі выкапнёвага будаўнічага каменю і іншых горных парод.

Канцэ́лагер — канцэнтрацыйны лагер: месца ізаляцыі зняволеных і ваеннапалонных.

А́льпы — горы ў Заходняй Еўропе.

Як след прасты́ў — бяследна знік, прапаў.

Сква́пны — скупы, прагны да багацця.

Берасця́нка — невялікая лясная птушка атрада вераб'іных; зяблік.

Жа́ўна — назва чорнага і зялёнага дзятлаў.